

Осьмачко О. С.,

аспірантка 4 року навчання кафедри східної філології за спеціальністю 035 Філологія
освітньо-науковою програмою «Філологія у вимірах сьогодення
мовознавство, літературознавство, перекладознавство»
Київського національного лінгвістичного університету
<https://orcid.org/0000-0002-6659-4679>

КОНЦЕПТ «ВЛАДА» В КИТАЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Анотація. У статті здійснено комплексне дослідження концепту «влада» у китайській лінгвокультурі як універсальної багатовимірної категорії, що інтегрує політичний, соціальний, культурний, морально-етичний, правовий і комунікативний аспекти. Метою роботи є виявлення семантичної структури, культурно-історичних витоків і дискурсивної реалізації цього концепту в сучасному китайському мовленні. Методологічну основу становлять лінгвокультурологічний, когнітивний та дискурсивний підходи, що уможливають поєднання аналізу мовних одиниць із вивченням комунікативних стратегій та культурних моделей. Простежено історичну еволюцію ієрогліфа 权 (quán) від початкових значень «вага», «мірило» та «засіб балансування» до сучасних інтерпретацій «повноваження» і «право керувати», що відображає сталі зв'язки влади з ідеями справедливості та гармонії, закоріненими у традиційній китайській філософії. Виокремлено концептуальну дихотомію «моральний авторитет» (德权 déquán) і «сила/примус» (力权 lìquán), яка поєднує конфуціанське уявлення про правління через доброту з легістським принципом суворого контролю. Лексичне поле концепту охоплює загальнополітичні терміни (权力 quánlì, 权威 quánwēi, 实权 shíquán), юридичні категорії (立法权 lǐfǎquán, 司法权 sīfǎquán, 行政权 xíngzhèngquán), а також вирази з позитивною конотацією, що підкреслюють справедливе використання влади, і з негативною, які фіксують зловживання. Особлива увага приділяється фразеологізмам (成语 chéngyǔ), серед яких 一言九鼎 (yī yán jiǔ dǐng), 权倾朝野 (quán qīng cháo yě), 挟天子以令诸侯 (xié tiānzǐ yǐ lǐng zhū hóu), що кристалізують культурні уявлення про легітимність і межі повноважень. Дискурсивний аналіз сучасних китайських медіатекстів і офіційних виступів засвідчив інтеграцію традиційних етичних принципів із сучасними політичними стратегіями, спрямованими на легітимацію державного устрою, мобілізацію суспільства та збереження соціальної стабільності. Показано, що у публічному дискурсі влада постає як рушійна сила реформ, символ національного відродження та інструмент культурної дипломатії, у якій ключову роль відіграють поняття 话语权 (huàyǔquán, «дискурсивна влада») і 软实力 (ruǎn shíli, «м'яка сила»). Наукова новизна роботи полягає у поєднанні семантичного, фразеологічного та дискурсивного аналізу з культурно-історичним підходом, що дає змогу цілісно описати функціонування концепту «влада» у китайському мовному просторі. Практична значущість полягає у можливості використання отриманих результатів у міжкультурній комунікації, перекладознавстві, політичній лінгвістиці та у подальших дослідженнях взаємодії мови і влади в різних культурних контекстах.

Ключові слова: влада, китайська лінгвокультура, семантична структура; фразеологізми, дискурсивна влада, м'яка сила, лінгвокультурологічний аналіз.

Постановка проблеми. У сучасній лінгвістиці спостерігається зростання інтересу до вивчення мовних концептів як ключових елементів відображення культурних і суспільних цінностей. Концепт «влада» належить до універсальних категорій, які мають складну й багатшарову природу, що охоплює політичний, соціальний, культурний, психологічний та комунікативний виміри. У китайській лінгвокультурі цей концепт формувалася під впливом тисячолітньої філософської традиції, конфуціанських етичних норм, а також специфіки державного устрою, у якому влада завжди відігравала центральну роль у структурі суспільства.

Дослідження концепту «влада» в китайському мовному просторі має не лише теоретичне значення, але й практичну вагу: воно дає змогу глибше зрозуміти механізми політичної комунікації, особливості владної риторики та культурні моделі, що впливають на формування дискурсу сучасного Китаю. З огляду на глобальні процеси та зростання ролі Китаю у світовій політиці, аналіз цього концепту дозволяє виявити специфічні мовні засоби, якими реалізується влада у публічному та міжкультурному спілкуванні.

Комплексний підхід до вивчення концепту «влада» у китайській лінгвокультурі передбачає поєднання лінгвокультурологічного, когнітивного та дискурсивного аналізу, що відкриває нові перспективи для міждисциплінарних досліджень і сприяє глибшому розумінню ролі мови у формуванні та легітимації владних відносин.

Аналіз досліджень. Питання взаємозв'язку мови та культури посідає важливе місце у сучасній філологічній науці. Лінгвокультурологія як напрям досліджень розглядає мову не лише як інструмент комунікації, але і як носій культурних цінностей та соціальних смислів. Теоретичні основи дисципліни висвітлені у працях українських учених, зокрема у дослідженнях, де систематизовано методологічні підходи до аналізу культурних концептів і описано механізми їхньої мовної репрезентації [1, с. 48; 2, с. 33].

Вивченню дискурсивного виміру влади в китайському контексті приділяли увагу як західні, так і китайські науковці. Зокрема, Бай Т. аналізує поняття «дискурсивної влади» (话语权 huàyǔquán) та його вплив на формування міжнародного іміджу Китаю [3], тоді як Чжао К. розглядає стратегії реалізації дискурсивної влади у зовнішньополітичній комунікації [4]. Ши сюй у своїх роботах запропонував культурно-риторичний підхід до аналізу дискурсу, який дозволяє враховувати національні цінності та соціокультурні особливості при дослідженні владних комунікативних практик [5; 6].

Окремий напрям досліджень стосується мовної та культурної політики Китаю, що охоплює питання «м'якої сили» (软实力

ruǎn shìlì) та культурної дипломатії. Наприклад, Нурхусна Н. та Сакінах З. простежують роль Інститутів Конфуція у просуванні китайської мови та культури як інструментів формування позитивного іміджу країни [7, с.206]. Хуан В. акцентує увагу на праві керувати («the right to rule») як складовій політичної легітимності [8], тоді як Шиммельпфенніг М. аналізує лексичні та культурні аспекти концепту «влада» у китайській мові, показуючи його зв'язок із моральними та етичними нормами [9].

Дослідження внутрішньої структури та еволюції концепту «влада» у китайській мові представлені у працях Лі Ї, який розглядає феномен «мови влади» у сучасному літературному процесі [10], та Ло Чанпей, який описує взаємодію мови і культури як взаємозалежних систем [11]. Історико-філософський вимір проблеми простежується у працях Слінгерленда Е., де розглянуто концепт 無為 (wúwéi, недіяння) як ідеал гармонійного правління [12], та Цзу Ю., яка досліджує трансформації китайської писемності в контексті модернізації держави [13].

Попри значну кількість напрацювань, у науковій літературі недостатньо комплексних досліджень, що поєднують семантичний, дискурсивний та культурологічний аналіз концепту «влада» у китайській лінгвокультурі. Більшість робіт зосереджені або на політичному дискурсі, або на культурно-історичних аспектах, тоді як інтегративний підхід, що враховує як внутрішню семантичну структуру, так і специфіку сучасного мовного вжитку, залишається недостатньо розробленим. Саме ця прогалина і зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою цієї статті є комплексне дослідження концепту «влада» у китайській лінгвокультурі з урахуванням його семантичної структури, дискурсивної реалізації та культурно-історичних витоків. У роботі передбачається поєднання лінгвокультурологічного, когнітивного та дискурсивного підходів для виявлення специфічних мовних засобів, через які репрезентується і легітимізується влада у сучасному китайському суспільстві. Особливу увагу буде приділено аналізу термінології, метафоричних моделей та фразеологічних одиниць, що відображають владні відносини, а також вивченню того, як історичні та філософські традиції впливають на сучасний китайський владний дискурс.

Семантична структура концепту «влада» у китайській мові. У китайській мові концепт «влада» має багатопланову семантичну структуру, яка відображає як історичні уявлення про суспільний порядок, так і сучасні політичні реалії. Одним з ключових елементів є ієрогліф 权 (quán), який у давньокитайських текстах означав «вага», «мірило» та «баланс» і лише з часом набув значення «повноваження» або «право приймати рішення». Така еволюція свідчить про глибокий зв'язок влади з поняттям справедливості та рівноваги, що узгоджується з конфуціанським ідеалом гармонійного управління. У поєднанні з іншими морфемами ієрогліф 权 формує низку складних слів, які уточнюють різні аспекти владних відносин, зокрема: 权力 (quánlì) – «політична влада», 权威 (quánwēi) – «авторитет», 特权 (tèquán) – «привілей».

Семантична структура цього концепту також включає дихотомію «моральний авторитет» (德权 déquán) – «сила/примус» (力权 lìquán). Перше поняття відображає конфуціанську традицію, згідно з якою правитель має керувати прикладом, дотримуючись принципів 仁 (rén, гуманність) та 义 (yì, справедливість). Друге пов'язане з легістською традицією, де порядок підтримується суворими законами та примусовими методами.

Ця дихотомія простежується і в сучасному китайському дискурсі, де влада часто репрезентується як поєднання морального лідерства та інституційної сили.

На лексичному рівні концепт «влада» представлений широким діапазоном термінів і виразів, що відображають різні її прояви. Наприклад, 话语权 (huàyǔquán) – «право голосу» – є ключовим у сучасних політичних і медіа-контекстах та активно використовується у стратегіях міжнародної комунікації Китаю [3; 13]. Вираз 掌权 (zhǎngquán) – «тримати владу в руках» – підкреслює особистісний контроль над процесом управління, а 当权者 (dāngquánzhě) – «ті, що при владі» – акцентує на суб'єкті владних відносин.

Особливу роль у мовній репрезентації влади відіграють китайські фразеологізми (成语 chéngyǔ), які кристалізують культурно значущі уявлення про владні відносини. Наприклад, 一言九鼎 (yī yán jiǔ dǐng, «слово важке як дев'ять треножників») символізує надзвичайну вагомість сказаного правителем; 指鹿为马 (zhǐ lù wéi mǎ, «вказувати на оленя та називати його конем») ілюструє маніпулятивну природу влади; 挟天子以令诸侯 (xié tiān zǐ yǐ lìng zhū hóu, «тримати імператора, щоб наказувати васалам») підкреслює використання формальної легітимності для досягнення особистих цілей. Такі фразеологізми відображають як позитивні, так і негативні сторони владних відносин, що вказує на амбівалентне сприйняття влади у китайській культурі.

Підсумовуючи, семантична структура концепту «влада» у китайській мові формується поєднанням історично обумовлених значень, етичних моделей управління та сучасних політичних термінів, що відображають трансформацію владного дискурсу від давнини до сьогодення.

Лексична репрезентація концепту «влада» у китайській мові. У сучасній китайській мові концепт «влада» має широку та багаторівневу лексичну репрезентацію, що охоплює як загальні позначення владних повноважень, так і терміни, пов'язані з конкретними політичними, адміністративними чи соціальними контекстами. Центральним елементом цієї системи є ієрогліф 权 (quán, «влада», «повноваження»), який у поєднанні з іншими морфемами утворює численні словосполучення та терміни, що конкретизують різні аспекти владних відносин.

Серед базових лексем, що безпосередньо номінують владні функції, виділяються:

- 权力 (quánlì, «влада», «повноваження») – загальне позначення політичної чи адміністративної влади.
- 权威 (quánwēi, «авторитет», «престиж») – підкреслює вплив, заснований на визнанні та повазі.
- 实权 (shíquán, «реальна влада») – акцентує на фактичному контролі над прийняттям рішень і ресурсами, на відміну від формальних титулів.
- 当权 (dāngquán, «перебувати при владі») – вказує на поточне здійснення владних функцій.
- 掌权 (zhǎngquán, «тримати владу в руках») – метафоричний вираз, що означає безпосереднє володіння важелями влади.

До окремої групи належать терміни, що відображають юридичний або правовий вимір влади:

- 立法权 (lǐfǎquán, «законодавча влада»),
- 司法权 (sīfǎquán, «судова влада»),
- 行政权 (xíngzhèngquán, «виконавча влада»).

Лексеми, що стосуються розподілу та обмеження влади, включають:

- 分权 (fēnquán, «розподіляти владу»),
- 夺权 (duóquán, «захоплювати владу»),
- 制衡 (zhìhéng, «система стримувань і противаг»).

У політичному дискурсі сучасного Китаю важливу роль відіграють слова з позитивною конотацією, які підкреслюють справедливе використання влади, наприклад 用权为民 (yòngquán wèi mín, «використовувати владу на благо народу»), а також вирази з негативною конотацією, що вказують на зловживання владою – 滥用职权 (lǎnyòng zhíquán, «зловживати службовими повноваженнями»).

Метафоричні моделі та фразеологічна репрезентація.

У китайській лінгвокультурі концепт «влада» широко представлений через 成语 (chéngyǔ, сталі ідіоматичні вирази), що не лише відображають історичний досвід, але й кодують культурні уявлення про природу, легітимність і межі владних повноважень. Значна частина цих виразів походить із класичної літератури, історичних хронік та конфуціанських трактатів, що зумовлює їхнє символічне навантаження.

Приклади ключових 成语 (chéngyǔ, сталі ідіоматичні вирази):

1. 大权在握 (dàquán zài wò, «мати в руках велику владу») – метафора фізичного утримання влади, що підкреслює контроль та вплив.
2. 权倾朝野 (quán qīng cháo yě, «влада, що переважає в уряді та серед народу») – позначає абсолютне домінування.
3. 在其位 · 有其权 (zài qí wèi, yǒu qí quán, «перебуваючи на посаді, мати відповідні повноваження») – втілює ідею відповідності між посадою і владними можливостями.
4. 篡权夺位 (cuànquán duó wèi, «узурпувати владу і трон») – негативно забарвлений вислів про незаконне захоплення влади.
5. 大权独揽 (dàquán dú lǎn, «зосередити всю владу в одних руках») – вказує на монополізацію влади.

Таким чином, лексична та фразеологічна репрезентація концепту «влада» у китайській мові відображає поєднання політико-правових категорій, морально-етичних уявлень і традиційних культурних моделей, що надає цьому концепту стійкого значення та комунікативної гнучкості у сучасному дискурсі.

Дискурсивна реалізація концепту «влада» у сучасному китайському мовленні. У сучасному китайському дискурсі концепт «Влада» (权 quán) набуває багатовимірного вираження, поєднуючи традиційні культурні уявлення з новими політичними та соціальними реаліями. Аналіз публічних виступів, медіатекстів та академічних матеріалів свідчить про те, що владна риторика у КНР виконує водночас три основні функції: легітимацію політичної системи, мобілізацію населення та підтримання суспільної стабільності.

Як зазначає Шиммельпфенніг М., у традиційному розумінні 权 поєднує два ключові значення: «моральний авторитет» (德权 déquán) та «реальна сила» (力权 lìquán), що підкреслює ідею гармонії між легітимністю і ефективністю влади. Така подвійність дозволяє адаптувати концепт у сучасному політичному дискурсі: апеляція до морального авторитету забезпечує тяглість із конфуціанською спадщиною, тоді як наголос на реальній силі відповідає завданням державного управління у глобалізованому світі.

У державних медіа, зокрема в матеріалах China Daily, простежується тенденція до подання влади як гаранта соціальної стабільності та національного відродження. Риторика офіцій-

них промов містить метафоричні конструкції, у яких влада постає як «рушійна сила реформ», «кермо» (舵 duò) національного розвитку чи «щит» (盾 dùn), що захищає народ від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Водночас у наукових та публіцистичних текстах концепт 权力 (quánlì, «політична влада») часто пов'язується з поняттями «м'яка сила» (软实力 ruǎn shíli) та «дискурсивна влада» (话语权 huàyǔquán), що відображають сучасну стратегію Китаю з розширення впливу на міжнародній арені. У такому контексті «влада» постає не лише як внутрішньополітичний ресурс, а й як інструмент зовнішньої політики та культурної дипломатії.

Сучасний китайський публічний дискурс також активно інтегрує концепт 权 у комунікативні практики повсякденного спілкування, зокрема в соціальних мережах, де обговорюються теми справедливості, прав та обов'язків громадян. У таких обговореннях влада часто осмислюється через призму взаємовідносин між державою та особистістю, а також у контексті прав людини (人权 rénquán).

Висновки. Дослідження концепту «влада» у китайській лінгвокультурі засвідчує його комплексний характер, який поєднує семантичну багатозначність, глибоке культурне коріння та гнучку дискурсивну реалізацію. Історична еволюція ієрогліфа 权 (quán) від значень «вага» і «мірило» до «повноваження» та «право керувати» відображає трансформацію владних уявлень у китайському суспільстві від морально-етичних ідеалів до сучасних інституційних моделей.

Лексична репрезентація концепту охоплює широкий спектр термінів, що позначають різні рівні та форми влади – від загальних понять на кшталт 权力 (quánlì) і 权威 (quánwēi) до спеціалізованої юридичної та політичної лексики. Фразеологізми (成语 chéngyǔ) закріплюють у мовній свідомості культурно значущі моделі влади, зокрема «влада як фізичний об'єкт» та «влада як вершина соціальної ієрархії», виконуючи як номінативну, так і ціннісно-оцінну функцію.

Сучасний китайський дискурс інтегрує традиційні уявлення про владу з новими стратегіями політичної комунікації. Поєднання морального авторитету (德权 déquán) та реальної сили (力权 lìquán) у публічних промовах і медіаториторії забезпечує баланс між легітимністю та ефективністю управління. Такі ключові поняття, як 话语权 (huàyǔquán, «дискурсивна влада») та 软实力 (ruǎn shíli, «м'яка сила»), демонструють здатність Китаю використовувати мову як інструмент не лише внутрішньої, але й зовнішньої політики.

Перспективи подальших досліджень полягають у більш глибокому аналізі функціонування концепту «влада» у міжкультурних комунікативних контекстах, зокрема у китайсько-західних політичних діалогах. Актуальним також є вивчення взаємодії офіційного та неофіційного (соціомедійного) дискурсу у формуванні владної риторики, а також виявлення динаміки семантичних змін ключових термінів під впливом глобалізаційних процесів.

Література:

1. Загнітко А. П., Богданова І. В. Лінгвокультурологія : навчальний посібник. 3-є вид., перероб. і допов. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 287 с.
2. Чрділелі Т. В. Лінгвокультурологія : курс лекцій для підготовки докторів філософії (035 «Філологія»). Кременчук : Видавни-

- чий відділ Кременчуцького національного університету імені М. Остроградського, 2018. [навчально-методичне видання].
3. Bai T. Assessing China's Discursive Power: The Concept and Its Effect. *Proceedings of the 2021 International Conference on Education, Language and Art (ICELA 2021)*. Atlantis Press, 2022. Vol. 637. P. 894–899. DOI: 10.2991/assehr.k.220131.198.
 4. Zhao K. China's Rise and its Discursive Power Strategy. *Chinese Political Science Review*. 2016. Vol. 1. P. 539–564.
 5. Shi-xu. A Cultural Approach to Discourse. New York : Palgrave Macmillan, 2005. 224 p.
 6. Shi-xu. China's National Defense in Global Security Discourse: A Cultural–Rhetorical Approach to Military Scholarship. *Third World Quarterly*. 2015. Vol. 36, No. 11. P. 2044–2058.
 7. Nurhusna N., Sakinah Z. Confucius Institute: Soft Power and Cultural Diplomacy. *Journal of Maobi: Linguistics, Education, Literature, and Culture*. 2024. Vol. 2, No. 2. P. 204. DOI: 10.20961/maobi.v2i2.79720.
 8. Huang W. The right to rule. *China Daily Europe*. 2014, 5 December. URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/201412/05/WS5a2a34cba3101a51ddf8f717.html> (дата звернення: 24.07.2025).
 9. Schimmelpfennig M. Chapter 1 – Immunity to Temptation – ‘Power’ in Chinese Language. *The China Story Yearbook: Power*. Canberra : ANU Press, 2018. DOI: 10.22459/CSY.2019.01.
 10. Li, Yi [李怡]. 现代中国文学发展中的权力化语言 = The Language of Power in Modern Chinese Literary Development : магістерська дис. 四川大学, 2020.
 11. Luo, Changpei [罗常培]. 语言与文化 [Мова і культура]. 北京 : 北京出版社, 2016. (大家小书).
 12. Slingerland E. Effortless Action: Wu-wei as Conceptual Metaphor and Spiritual Ideal in Early China. Oxford : Oxford University Press, 2003. 360 p.
 13. Tsu J. Kingdom of Characters: The Language Revolution That Made China Modern. New York : Riverhead Books, 2022. 352 p.

Osmachko O. The Concept “Power” in Chinese Linguoculture

Summary. The article presents a comprehensive analysis of the concept of “power” in Chinese linguoculture as a universal multidimensional category integrating political, social, cultural, moral-ethical, legal, and communicative aspects. The study aims to identify the semantic structure, cultural-historical origins, and discursive realization of this concept in contemporary Chinese discourse. The methodological framework combines linguocultural, cognitive, and discourse approaches, enabling the integration of linguistic unit analysis with the examination of communicative

strategies and cultural models. The historical evolution of the character 权 (quán) is traced from its original meanings “weight,” “measure,” and “means of balancing” to its modern interpretations “authority” and “the right to govern,” reflecting a persistent connection between power and the ideas of justice and harmony rooted in traditional Chinese philosophy. The research highlights the conceptual dichotomy between “moral authority” (德权 déquán) and “force/coercion” (力权 lìquán), which unites the Confucian ideal of virtuous governance with the Legalist principle of strict control. The lexical field of the concept encompasses general political terms (权力 quánlì, 权威 quánwēi, 实权 shíquán), legal categories (立法权 lìfǎquán, 司法权 sīfǎquán, 行政权 xíngzhèngquán), as well as expressions with positive connotations emphasizing just use of power and negative ones marking abuse of authority. Special attention is given to idioms (成语 chéngyǔ) such as 一言九鼎 (yī yán jiǔ dǐng), 权倾朝野 (quán qīng cháo yě), and 挟天子以令诸侯 (xié tiānzǐ yǐ lìng zhū hóu), which crystallize cultural perceptions of legitimacy and boundaries of authority. Discourse analysis of contemporary Chinese media texts and official speeches demonstrates the integration of traditional ethical principles with modern political strategies aimed at legitimizing the state system, mobilizing society, and maintaining social stability. It is shown that in public discourse, power is framed as a driving force of reforms, a symbol of national revival, and a tool of cultural diplomacy, with the concepts of 话语权 (huàyǔquán, “discursive power”) and 软实力 (ruǎn shílì, “soft power”) playing a key role. The scientific novelty lies in combining semantic, phraseological, and discourse analysis with a cultural-historical perspective, which allows for a holistic description of the functioning of the concept of “power” in the Chinese linguistic space. The practical significance of the research lies in the potential application of its results in intercultural communication, translation studies, political linguistics, and further investigations into the interaction between language and power across different cultural contexts.

Key words: power, Chinese linguoculture, semantic structure, idioms, discursive power, soft power, linguocultural analysis.

Дата першого надходження рукопису
до видання: 22.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису
після рецензування: 19.09.2025

Дата публікації: 21.10.2025